

Advarsel om opbygning af systemiske finansielle risici på Færøerne

Det Systemiske Risikoråd, Rådet, advarer *erhvervs- og vækstministeren* om opbygning af systemiske finansielle risici på Færøerne, som bør overvejes imødegået.

Regeringen er forpligtet til, inden for en periode på tre måneder, at afgive en redegørelse, hvori advarslen adresseres, herunder om den giver anledning til at foretage nærmere vurderinger, gennemføre tiltag eller lignende.

Begrundelse

Det Systemiske Risikoråd har til opgave at identificere og overvåge systemiske finansielle risici på Færøerne. Rådet kan udtale sig om finansielle forhold, herunder advare om udviklingen i systemiske finansielle risici. Der er klare tegn på opbygning af systemiske finansielle risici på Færøerne.

Der har historisk været store udsving i færøsk økonomi, som i høj grad afhænger af fiskeri. Aktuelt er økonomien i et kraftigt opsving. Hvis økonomien er drevet af midlertidige forhold, kan det – sammen med høje og stigende huspriser i Tórshavn – indebære risiko for, at et kraftigt omslag i økonomien bl.a. påvirker boligmarkedet. Det kan medføre store tab i de færøske banker. Udlån til færøske husholdninger og virksomheder ligger på et relativt højt niveau, om end det er lavere end det meget høje niveau i årene 2008-10.

Hvis udviklingen fortsætter, og der opbygges yderligere systemiske finansielle risici, kan det blive aktuelt, at Rådet retter en henstilling til erhvervs- og vækstministeren om fx at aktivere den kontracykliske kapitalbuffer på Færøerne. Aktivering af den kontracykliske kapitalbuffer skal bidrage til, at et eventuelt økonomisk tilbageslag ikke udvikler sig til en systemisk krise. Det skal den gøre ved at øge kreditinstitutternes kapitalisering for derigennem at forbedre muligheden for, at kreditinstitutterne kan opretholde en passende kreditgivning i perioder med stress i det finansielle system. I en sådan situation kan bufferen frigives, og institutterne kan anvende kapitalen til bl.a. at absorbere tab. Frigivelse af bufferen skal modvirke, at institutterne strammer kreditvilkårene og reducerer kredituddet i en sådan grad, at en kreditklemme opstår.

Baggrund

I opgangstider ses ofte øget optimisme om den fremtidige udvikling. Den færøske økonomi har i de seneste år fortsat det stærke opsving, der begyndte i 2013.¹ Landsstyret vurderede i marts 2016, at produktionen ligger over kapaciteten i økonomien. Produktionsgab forventes at være 4,3 pct. af BNP i 2016. Færøernes Økonomiske Råd har i den seneste prognose fra september foretaget en opjustering af den nominelle vækst i BNP for 2016 til 8,5 pct. fra 5,3 pct.

Hvis opsvinget medvirker til overoptimisme, kan det blive til et systemisk problem. Der kan opstå en kollektiv undervurdering af risiko, fordi man husker kort tid tilbage, og der går lang tid mellem de finansielle kriser. Når mange ændrer adfærd på samme tid, kan det give selvforstærkende effekter i det finansielle system og realøkonomien. Det gælder i opgangstider, hvor optimisme bliver til overoptimisme, men også når tiderne vender, og alle bliver mere forsigtige.

¹ Se artiklen Aktuelle tendenser i færøsk økonomi, Danmarks Nationalbank, *Kvartalsoversigt*, 3. kvartal 2016.

Store udsving i færøsk økonomi

Færøsk økonomi afhænger i høj grad af fiskeopdræt og fiskeri, hvor aktiviteten bl.a. følger udviklingen i bestandene. Det betyder, at der er store udsving i økonomien. Det mindsker dog i nogen grad sårbarheden i økonomien, at indtjeningen i stigende grad har fordelt sig på flere forskellige slags fiskerierhverv. I øjeblikket er der høj efterspørgsel efter færøsk fangede/opdrættede fisk, som bl.a. kan henføres til den russiske boykot af varer fra EU. Det er uklart, hvor længe dette vil fortsætte. International økonomisk afmatning og ophævelse af EU-boykotten kan give et tilbageslag i færøsk økonomi.

Tegn på opbygning af systemiske finansielle risici

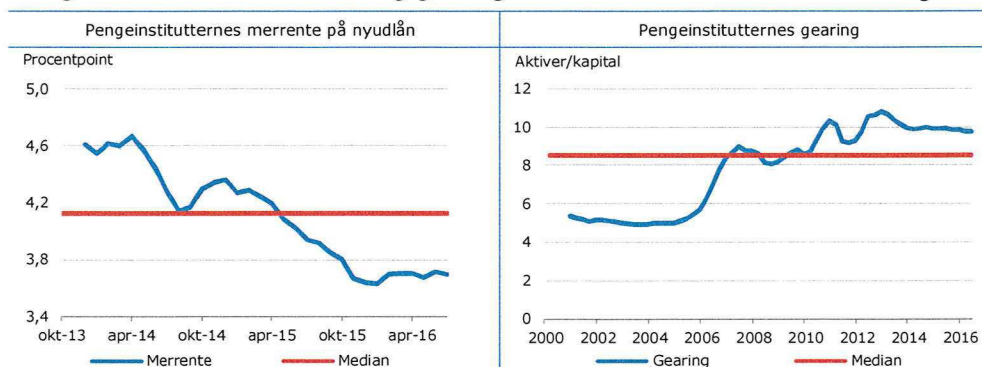
Der er tegn på, at pengeinstitutterne har lempet deres kreditstandarder. I opgangstider ses ofte en tendens til øget optimisme i samfundet. Det kan blive et systemisk problem, hvis denne optimisme udvikler sig til risikoillusion eller overdrevet risikovillighed. Overdreven risikotagning i pengeinstitutterne kan komme til udtryk ved, at institutterne generelt lemper deres kreditstandarder mere end tilsagt af den underliggende økonomiske udvikling. Dermed kan institutterne samlet set blive sårbare, selv om der ikke observeres en overdreven stigning i det aggregerede udlån.

En indikator for kreditstandarder er pengeinstitutternes rente på nyudlån til færøske husholdninger sat i forhold til Nationalbankens udlånsrente. Denne merrente har været kraftigt aftagende de senere år, jf. figur 1 (venstre).

Herudover ligger pengeinstitutternes gearing på et højt niveau, jf. figur 1 (højre). Høj gearing betyder, at institutterne er mere sårbare, da institutterne har mindre kapital i forhold til deres samlede aktiver. Store tab i forbindelse med et eventuelt tilbageslag kan derfor gøre et stort indhug i kapitalen. I den situation kan institutterne have vanskeligt ved at opretholde kreditgivningen til husholdninger og virksomheder, med potentielt negative konsekvenser for realøkonomien.

Pengeinstitutternes merrente og gearing

Figur 1

Note: Venstre figur: 3 måneders glidende gennemsnit. Merrenten er defineret som pengeinstitutternes rente på nye udlån til husholdninger i forhold til Nationalbankens udlånsrente. Pengeinstitutternes udlånsrente er et vægtet gennemsnit af renterne på nye udlån fra danske og færøske pengeinstitutter. Seneste observation er juli 2016.

Højre figur: 4 kvartalers glidende gennemsnit. Gearing er defineret som summen af aktiver, garantier og kredittilsagn delt med kernekapital (inkl. hybrid kernekapital). Seneste observation er 2. kvartal 2016.

Kilde: Finanstilsynet og Danmarks Nationalbank.

I perioder med overoptimisme kan kreditgivningen vokse for kraftigt i forhold til den generelle økonomiske aktivitet. Pengeinstitutternes udlån til husholdninger og virksomheder på Færøerne i forhold til BNP er faldet de seneste år, jf. figur 2 (venstre). Denne indikator viser derfor ikke umiddelbart tegn på overdreven kreditgivning. Udviklingen skal imidlertid ses i lyset af en væsentlig stigning i BNP, jf. figur 2 (højre).²

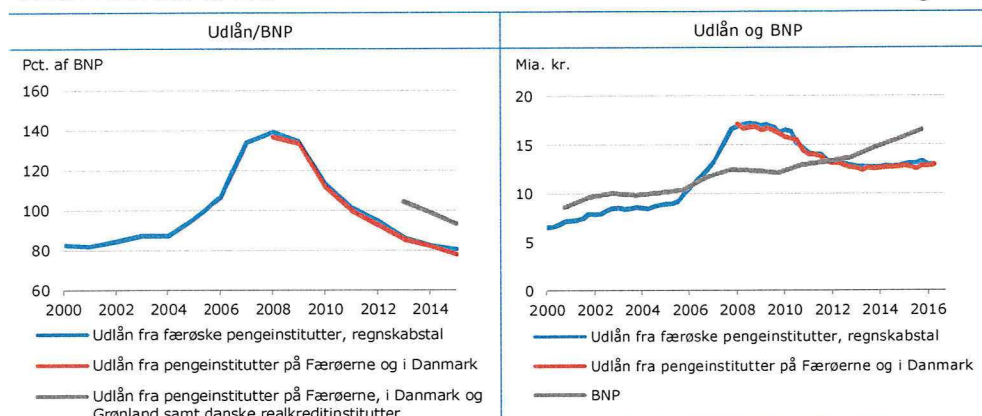
² Data for BNP findes kun på årsbasis frem til 2013, mens der for 2014 og 2015 anvendes et estimat fra Hagstova Føroya.

Udlån til færøske husholdninger og virksomheder fra færøske og danske pengeinstitutter ligger på et relativt højt niveau. Siden 2013 har udlånet ligget nogenlunde konstant, om end med en lille stigning over perioden. Niveaue er dog noget lavere end det meget høje niveau i årene 2008-10. Færøske erhvervsvirksomheder tager imidlertid også lån i andre lande. Der kan således være kreditvækst, som ikke ses i udlånsaktiviteten fra de færøske og danske pengeinstitutter.

Lån fra andre lande kan være relevante at inddrage i kreditmålet, da konsekvenserne af en periode med overnormal kreditgivning kan påvirke færøsk økonomi og de færøske banker, selv om de færøske banker ikke selv har været direkte med til at drive hele udviklingen. Det har imidlertid endnu ikke været muligt at konstruere et fuldt dækkende kreditmål for Færøerne, jf. bilag. Rådet arbejder på at tilvejebringe et mere dækkende kreditmål for Færøerne.

Udlån i forhold til BNP

Figur 2

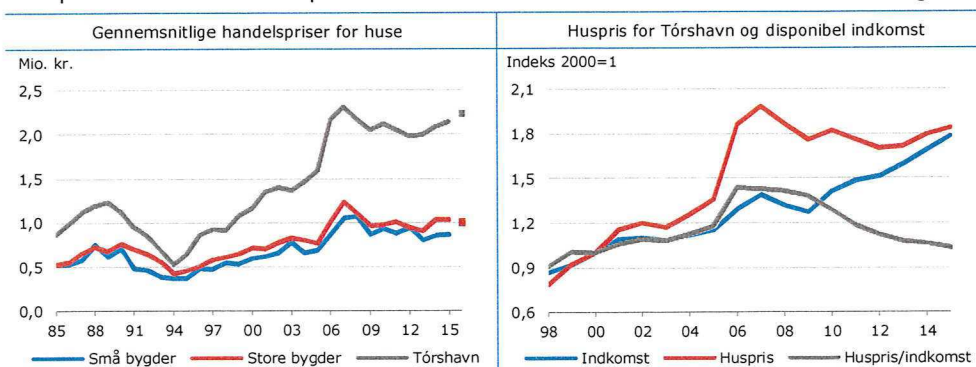

Note: Serien "Udlån fra færøske pengeinstitutter, regnskabstal" er baseret på indberetninger til Finanstilsynet. Udlånet omfatter alt udlån fra færøske institutter med undtagelse af BankNordiks danske og grønlandske aktiviteter samt et skøn for Eik Bankis udenlandske aktiviteter i perioden 2007-10. Øvrige serier omfatter udlån til husholdninger og ikke-finansielle selskaber på Færøerne fra forskellige penge- og realkreditinstitutter. Disse serier er baseret på Danmarks Nationalbanks balance- og strømstatistik for MFI-sektoren. Se også bilaget for en beskrivelse af de forskellige udlånsrækker. For BNP i 2014 og 2015 anvendes et estimat fra Hagstova Føroya (1. september 2016).

Kilde: Danmarks Nationalbank, Finanstilsynet og Hagstova Føroya.

Huspriser i forhold til disponibel indkomst

Figur 3

Note: Venstre figur: Data er på årlig basis bortset for den sidste "prik" som er et skøn lavet af Eik Bank baseret på handelspriserne for huse i 1. kvartal af 2016. Højre figur: Indkomsten er den disponible bruttonationalindkomst, og husprisen er den gennemsnitlige årlige huspris i Tórshavn. Indkomsten i 2014 og 2015 er et estimat fra Hagstova Føroya.

Kilde: Hagstova Føroya og Eik Bank.

De nominelle huspriser i Tórshavn har udvist en stigende tendens siden 2012 og ligger på et forholdsvist højt niveau i forhold til toppunktet i 2007, jf. figur 3 (venstre). Den disponible indkomst er steget mere end huspriserne, så hovedindikatoren huspris/indkomst er faldet, jf. figur 3 (højre). Denne udvikling viser

derfor ikke umiddelbart tegn på opbygning af systemiske risici. Den kraftige stigning i den disponible indkomst kan imidlertid være understøttet af midlertidige forhold, hvor der er risiko for tilbageslag. Det kan, sammen med høje og stigende huspriser i Tórshavn, indebære risiko for, at et kraftigt omslag i økonomien vil medføre betydelige tab i de færøske pengeinstitutter.

Underskrift

Lars Rohde, formand for Det Systemiske Risikoråd

Udtalelse fra ministeriernes repræsentanter i Rådet

Det følger af lovgivningen om Det Systemiske Risikoråd, at advarsler rettet mod regeringen skal indeholde en udtalelse fra ministeriernes repræsentanter i Rådet. Ministeriernes repræsentanter samt Finanstilsynet har ikke stemmeret i forhold til advarsler rettet mod regeringen.

Ministeriernes repræsentanter tager til efterretning, at Rådets medlemmer har advaret om opbygning af finansielle risici på Færøerne. Ministeriernes repræsentanter er enige i, at der er en høj økonomisk vækst i den færøske økonomi, og at bl.a. udviklingen i huspriserne giver anledning til årvågenhed. De anvendte indikatorer viser dog på nuværende tidspunkt ikke klare tegn på opbygning af systemiske finansielle risici, der typisk vil stige i perioder med meget høj kreditvækst, hvor det samlede udlån vokser hurtigere end den generelle økonomiske udvikling og de underliggende strukturelle forhold.

Regeringen følger den økonomiske situation på Færøerne.

Bilag: Definitioner

- *Pengeinstitutternes merrente.* Merrenten er defineret som pengeinstitutternes udlånsrente på nyudlån til husholdninger, ekskl. kassekreditter, i forhold til Nationalbankens udlånsrente. Udviklingen i renten på nyudlån afspejler bevægelser i renteniveauet men påvirkes i høj grad også af fordelingen af månedens nye udlån, så fx øget vægt af lån med sikkerhed isoleret set vil trække totalen ned. Merrenten vises i figur 1 (venstre).
- *Pengeinstitutternes gearing.* Gearing er defineret som summen af aktiver, garantier og kredittilsagn delt med kernekapital (inkl. hybrid kernekapital). De fire færøske institutters gearing vises i figur 1 (højre). Der er på nuværende tidspunkt ingen færøske realkreditinstitutter.
- *Udlån i forhold til BNP.* Der findes ikke data for den (brede) udlånsdefinition, som følger af de internationale retningslinjer for den kontracykliske kapitalbuffer.³ For Færøerne vises tre forskellige udlånsserier i forhold til BNP i figur 2 (venstre), og en dekomponering af de to længste udlånsserier i figur 2 (højre). BNP findes kun på årlig basis for Færøerne frem til 2013. For 2014 og 2015 anvendes et estimat fra Hagstova Føroya.

Den bedste approksimation er det samlede udlån til husholdninger og ikke-finansielle selskaber på Færøerne fra færøske, grønlandske og danske pengeinstitutter samt fra danske realkreditinstitutter. Data findes kun fra 2013 og frem. En delmængde af data findes tilbage til 2008, nemlig udlån til husholdninger og ikke-finansielle selskaber på Færøerne fra de færøske og danske pengeinstitutter.

En anden datakilde, som findes for en længere periode, er de fire færøske institutters regnskabsindberetninger til Finanstilsynet. Udlån fra denne statistik omfatter imidlertid alt udlån fra de fire institutter, dvs. udlån til alle sektorer samt til både færøske og udenlandske enheder. Sidstnævnte er en ulempe ved serien, da en eventuel buffersats for Færøerne skal gælde for de færøske eksponeringer og ikke de færøske institutters udlån til udlandet. Udlånsserien er imidlertid blevet korrigeret for BankNordiks danske aktiviteter på baggrund af oplysninger i bankens regnskaber samt et skøn for Eik Bankis udenlandske aktiviteter i perioden 2007-10.

- *Huspriser i forhold til disponibel indkomst.* De færøske huspriser er gennemsnitlige handelspriser, som vises for små og store bygder samt Tórshavn i figur 3 (venstre). Der eksisterer et indeks for priser for hele Færøerne, men det fremkommer som det vægtede gennemsnit af alle handler. Det viser fx at priserne faldt i 2014 på trods af, at priserne i hver af de tre kategorier steg. Derfor benyttes det ikke her. I figur 3 (højre) ses huspris/indkomst, hvor husprisen kun er for Tórshavn. Disponibel indkomst for Færøerne findes på årsbasis frem til 2013. For 2014 og 2015 anvendes et estimat fra Hagstova Føroya.

³ Den brede definition omfatter lån til indenlandske husholdninger og ikke-finansielle selskaber fra både ind- og udland samt udstedte værdipapirer (ekskl. aktier). Se BCBS (2010), "Guidance for national authorities operating the countercyclical capital buffer", Basel Committee on Banking Supervision, December 2010 og ESRB (2014), "Guidance on the setting of countercyclical capital buffer rates", European Systemic Risk Board, ESRB Recommendation, ESRB/2014/1.